

JOSIP JERNEJ

MIRKO DEANOVIĆ (1890–1984)

Akademik Mirko Deanović, istaknuti filolog i lingvist, nestor hrvatskih i jugoslavenskih romanista, dugogodišnji profesor talijanskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, završio je svoj životni put 16. lipnja 1984. u visokoj dobi od 93 godine.

Uz svoju bogatu i mnogostruku opću kulturnu djelatnost, uz znanstveni opus do 300, što većih što manjih radova, pokojni je akademik kroz niz godina znalački uređivao i sedam brojeva znanstvenog časopisa Filologija te u njemu surađivao od početka, što je poseban razlog da ga se i ovdje sjetimo i pokušamo oživiti uspomenu na njegov plemeniti lik.

Rodio se u Dubrovniku daleke 1890. godine kao sin profesora i tu je završio osnovno školovanje i klasičnu gimnaziju. Filološke nauke (slavistiku i romanistiku) studirao je u Beču i Firenci kod istaknutih učitelja. Još kao mlad intelektualac opredijelio se u ondašnjoj austrougarskoj monarhiji za napredni patriotski omladinski pokret koji je težio za oslobođenjem i bratskim ujedinjenjem južnoslavenskih naroda. Taj će ga uzvišeni ideal nadahnjivati i kasnije i određivati mu pravac u javnom djelovanju sve do kraja njegova plodna i stvaralačkog života.

Širok je dijapazon znanstvenih zanimanja eminentnog stručnjaka Mirka Deanovića. Polazeći od istraživanja dubrovačke literarne prošlosti postepeno je proširivao krug svojih znanstvenih preokupacija. Svoja filološka znanja dopunio je krajem dvadesetih godina dvogodišnjim studijskim boravkom u Rimu, a kao važan rezultat rada tih godina izašla je u izdanjima Jugoslavenske akademije u Zagrebu njegova opširna rasprava pod naslovom "Odrazi talijanske akademije degli Arcadi preko Jadrana". Tu je u analizu naših starih književnih djela dubrovačkih pisaca uspio unijeti novi duh i objektivna znanstvena gledanja. Proučavanje kulturnih veza Italije s našim narodima, istraživanje tih susreta kulture,

ostat će do kraja života njegova uža specijalnost koja se zatim proširila i na veze Dubrovnika s Francuskom. Plod toga istraživanja bit će opširan rad "Anciens contacts entre la France et Raguse" što je četrdesetih godina izlazio najprije u više nastavaka u Analima Francuskog instituta u Zagrebu, a godine 1950. vezan u obliku knjige.

Uporedo s interesom za literarna i općekulturna istraživanja prošlosti javlja se i interes za lingvistiku. Spomenut ćemo jedan zanimljiv prilog iz 1934. godine posvećen pitanju lingvističkih kalkova, a tiskan u Bertonijevu "Archivum Romanicum". Iz 1938. potječe rad koji se odnosi na divergencije u latinsko-romanskim posuđenicama u Dalmaciji, a u drugom se radu obrađuju "Odjeci urbanizama u dubrovačkom govoru". Dubrovnik kao neiscrpiivo vrelo znanstvenih doživljaja bit će i dalje stalno prisutan u njegovim istraživanjima. Jedan od važnijih radova s toga područja je kritičko izdanje dubrovačkih preradbi Molièreovih komedija, tiskano 1972-73. u dvije knjige u kolekciji Stari pisci hrvatski. Kritički reproduciranim tekstovima tih komedija - a ima ih u sve-mu 23 - prethodi opširan uvod, u stvari s akribijom pisana temeljna studija, a dodan im je na kraju pažljivo priređen rječnik dubrovačkih dijalektizama i stranih riječi i izraza.

Esej pod naslovom "Talijani i hrvatski preporoditelji" publiciran 1935. u "Hrvatskoj reviji" posebno je aktuelan za nas danas kad slavimo stopedesetgodišnjicu Ilirskog pokreta. U njemu autor dokazuje kako je udio što ga je Italija imala u našem preporodu bio donekle skroman, ali ipak veći nego što se obično misli, jer su mnogi naši preporoditelji pratili srodne težnje ondašnjih Talijana i mogli na njihovim primjerima učiti. A što se tiče pitanja kakvo je bilo držanje samih Talijana prema našem Preporodu, da o tome ima malo vijesti, ali da je pored Mazzinija bilo i drugih vođa koji su s interesom i shvaćanjem pratili naše prilike.

U međuvremenu izabran je 1934. za izvanrednog profesora talijanskog jezika i književnosti i nastavio ranije započetu aktivnost na organiziranju modernog studija italijanistike na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Ta će njegova nastojanja dobiti novog zamaha 1940. izborom Mirka Deanovića za redovnog profesora. Još prije osnovana specijalizirana knjižnica obogaćena je novim

djelima, osiguran je kadar suradnika, tiskani novi udžbenici, čime su stvoreni potrebni uvjeti za sustavno i znanstveno proučavanje struke. Djelatnost profesora Deanovića na Filozofskom fakultetu u Zagrebu ostavila je duboke tragove. Generacije mladih ljudi stekle su u njegovu seminaru stručnu spremu. Odgojio je veći broj danas uglednih znanstvenih radnika. Svima je uspio usaditi ljubav i interes prema filološkim disciplinama i stalno ih poticao u njihovu radu. Odgajanje novih kadrova bila je njegova stalna briga.

Krajem tridesetih godina počinje sazrijevati kod profesora Deanovića ideja velikog i smjelog projekta o interlingvističkom atlasu Sredozemlja kao metodološkom instrumentu koji će poslužiti proučavanju kontakata i jezičnih konvergencija u jedinstvenom ali ipak krajnje raznolikom ambijentu po raznovrsnosti jezika i kulture kao što je Mediteran. U tu je svrhu najprije napisao u inostranim znanstvenim publikacijama nekoliko programatskih članaka, ali je drugi svjetski rat privremeno prekinuo dalje razvijanje te velike zamisli. Teške ratne godine preživio je u Zagrebu, a nekoliko mjeseci iskusio je i strahote ustaškog logora u Staroj Gradiški.

Ideja o velikom Mediteranskom lingvističkom atlasu počela se ostvarivati krajem pedesetih godina uz suradnju eminentnih evropskih lingvista a Deanović je pozvan da zajedno sa Carlom Battistijem predsjedava Međunarodnom komitetu toga Atlasa. Osnovan je i časopis "Bollettino dell'Atlante linguistico del Mediterraneo" u kojem je prof. Deanović publicirao značajne radove. Rad na tom Atlasu nastavlja se uz privremene poteškoće.

Velike su zasluge profesora Deanovića na području leksikografije. Tu je on u suradnji sa svojim bivšim slušačem obogatio našu oskudnu literaturu na tom polju velikim Talijansko-hrvatskim ili srpskim rječnikom i njegovim obratnim dijelom, a sve to strpljivim dvadesetogodišnjim radom, znalački i stručno.

U sferu svoga znanstvenog zanimanja uključio je i problematiku isto-romanskih govora, tematika koja ga je zaokupila u vrijeme iza drugog svjetskog rata, poslije oslobođenja Istre. Iz njegovog pera potječe prvi strukturalistički prikaz tih govora. Osnovao je, i više godina uređivao lingvističko-literarni časopis

"Studia Romanica et Anglica Zagradiensia" u početku, tj. 1956, pod nazivom "Studia Romanica", a obogatio je svojim znanstvenim priložima pojedine Akademijine publikacije. Sudjelovao je i u dva vrlo značajna znanstvena projekta Razreda za filologiju - u velikom Rječniku hrvatskog ili srpskog jezika i u redakciji Skokova Etimologijskog rječnika hrvatskog ili srpskog jezika.

Razumljivo je, da za svu tu bogatu aktivnost nisu izostala ni zaslužena priznanja, osobito poslije oslobođenja. Tako je 1958. izabran za izvanrednog člana Jugoslavenske akademije u Razredu za filologiju, a već 1960. redovnim članom u istom razredu. Za izuzetan stvaralački rad primio je više nagrada i odlikovanja. U zemlji primio je najvišu nagradu, tj. nagradu Avnoja, a s talijanske strane najvišu nagradu za kulturnu suradnju: imenovan je "Cavaliere di Gran Croce" nakon što je prije toga dobio naslov "commendatore" i "grand'ufficiale". Bio je i član više međunarodnih naučnih društava, a još je ranije dobio premiju "San Remo" za inostrane italijaniste.

Akademik Mirko Deanović bio je veliki humanist i demokrat koji je respektirao i imao razumijevanja i za tuđa uvjerenja. Njegov je rad bio mnogostruko poticajan, pun stvaralačkih prodora. Stoga će mu sadašnje generacije i one iza nas dugovati trajnu zahvalnost.